Despre „Ciro în Babilonia" și „Turcul în Italia"

la Teatrul Rossini din Pesaro

(Costin Popa – 30 august 2016)

Pe malul Adriaticii, cochetul oraș în care s-a născut Gioachino Rossini organizează anual, în luna august, un renumit festival de operă, înființat în 1980 și aflat sub semnul marelui concitadin. O reuniune de voci importante, de dirijori, artiști consacrați sau în curs de afirmare, atent selectați, populează afișele. Se reprezintă nu numai titlurile arhicunoscute, ci și cele de circulație redusă, toate în ediții critice datorate Fundației Rossini din Pesaro, în colaborare cu Casa Ricordi.

Una dintre locațiile evenimentului este Teatrul Rossini, 850 de locuri, construit în 1818, spațiu cu excepțională acustică, care a găzduit în sezonul 2016 operele „Turcul în Italia", „Ciro în Babilonia", „Călătorie la Reims", concertele „Duete de dragoste" (soprana Pretty Yende, mezzosoprana Aya Wakizono) și „Omagiu lui Nourrit" (consacrat legendarului tenor Adolphe Nourrit de către tenorul Michael Spyres). În altă sală, Arena Adriatică, circa 1500 de locuri pentru spectacole lirice, s-au reprezentat opera „Doamna lacului" și concertul aniversar „Juan Diego Flórez 20", în care reputatul tenor a fost sărbătorit la împlinirea a două decenii de mari succese în festival. Alte manifestări au cuprins, la Auditorium Pedrotti, concerte de belcanto (baritonul Pietro Spagnoli, mezzosoprana Monica Bacelli), programul Rossinimania – „Cercul magic" și un concert al soliștilor Academiei rossiniene din Pesaro, cu cântăreți care și-au susținut concertul de închidere al Festivalului Tinerilor într-o locație diferită, la Teatrul Experimental.

După schematismul și economicitatea montărilor de la Macerata, Festivalul Rossini mi-a oferit câteva mizanscene mai adânc gândite din perspectivă modernă, în bună corelare de idei cu muzica, deziderat suprem al oricărei regii din zilele noastre, oricât de depărtată ar fi de vechile redări „muzeale". Totuși, idealul a rămas de dorit. (În continuare și în articolele următoare dedicate spectacolelor de la Pesaro, voi folosi titlurile originale ale operelor, în limba italiană).

Regizorul Davide Livermore și al său „Ciro in Babilonia"

A cincea (1812) din cele 40 de opere ale Lebedei de la Pesaro, marcată de compozitorul de 20 de ani drept „dramă cu coruri", are subiect istoric pe libret de Francesco Aventi. Titlul spune totul. Producția din festival văzută în seara de 10 august datează din 2012 și este o colaborare cu Museo Nazionale del Cinema, Torino. Italianul Davide Livermore, susținut de Nicolas Bovey (scenografie și lumini), Gianluca Falaschi (costume) și D-WOK (videodesign), a ținut să îmbine o viziune de început de secol XX cu una clasică, de epocă. Formula a funcționat. Susținută de proiecții explicative, trama a debutat pe scenă ca într-o... sală de cinema, în care „spectatorii" – corul și figurația – costumați ca în epoca filmului mut, au asistat la derularea acțiunii. Eroii au apărut dintr-odată în straie inspirate de povestirea biblică, interesant și echilibrat stilizate, culorile preferate fiind albul și negrul, concordante cu peliculele mute. Machiajul a rămas însă în stil „belle époque". Melanjul nu a deranjat. Personajele s-au întrepătruns cu „spectatorii", au jucat printre ei în atitudini moderne, expresive. Intenția regizorului a mers în direcția unei universalizări a receptării care, chiar dacă rămasă la începutul secolului trecut, a răzbătut în esențe până astăzi. În scenă, au atras bogatele costume desenate din figuri geometrice, coifurile

extravagante, proiecțiile dinamice, ca de pildă „construirea" pe ecran a închisorii în care urma să fie deținut Ciro, regele Persiei.

Ewa Podleś, un fenomen vocal la 64 de ani

În rolul acestuia, în travesti, contralta poloneză Ewa Podleś specializată în belcanto a impresionat. Vârsta nu se simte și ampla voce a artistei și-a prezervat calitatea de etalare a unei somptuoase culori sombrate, cu profunzimi ale sonorităților pe întreg ambitusul, care par că vin din adâncimi abisale. Rezonanțe de bronz. Notele grave „de piept" sunt de o o grosime, o „grăsime" incredibile, aproape masculine, virtuți potrivite pentru o contraltă rossiniană, așa cum se spune că a fost Marietta Marcolini, creatoarea rolului. Li s-au adăugat alte însușiri, cum ar fi capabilitatea de executare la perfecțiune a agilităților, în conjuncție cu o puternică forță de transmitere a expresiei, de la cântul „doloroso", dulce, delicat, la cel puternic accentuat dramatic. Omogenitatea între registrele glasului a fost stupefiantă, respirația în perfectă condițiune a permis emiterea unor note înalte sau grave de incredibilă lungime. Pe bună dreptate, Ewa Podleś a „demolat" sala prin aplauze, ovații, bătăi din picioare. O voce și o interpretare cu totul speciale.

Soprana sud-africană Pretty Yende a cântat remarcabil în rolul Amira, soția lui Ciro și prizoniera lui Baldassare. Cu glas rotund, consistent, larg dimensionat, a frazat inspirat, expunându-și lirismul până în zona înaltă, în care alături de sunete percutante, strălucitoare și-au făcut loc pianissime aerate. Perlatura a fost executată cu inflexiuni rafinate, iar în registrul supra-acut, în țesături vocale „staccato", a avut preciziunea laserului.

Rolul tiranului Baldassare, regele asirienilor în Babilonia, a revenit tenorului italian Antonino Siragusa, artist cu timbralitate eminamente lirică, dar căreia i-a adăugat inserții metalice, incisive și accentuări violente. Acutele, câteodată ușor vibrante, au înfățișat pe lângă energie, distilări în mezzoforte, mergând până la falsetto, Siragusa modelând potrivit și cu ușurință desenele melodice.

Tot un tenor energic a fost și italianul Alessandro Luciano (Arbace, căpitan în armata lui Baldassare), cu cel mai bun moment în atacul spectaculos al supra-acutei ce-i revine în finalul ariei din primul act.

Soprana spaniolă Isabella Gaudi a cântat cu timbru plăcut, ușor întunecat, partitura de mezzosoprană a Argenei, confidenta Amirei.

Cei doi bași, moldoveanul Oleg Tsybulko (Principele babilonian Zambri) și georgianul Dimitri Pkhaladze (Profetul Daniello), au expus, primul – o voce impunătoare, cel de-al doilea – una profundă, inclinată către cantabilitate nobilă.

Alături de valoroasa interpretare solistică, luxul spectacolului a venit și prin lectura oferită de Orchestra și Corul de la Teatro Comunale din Bologna, aflate sub bagheta italianului Jader Bignamini, debutant la Pesaro, dirijor preocupat de asocierea sonorităților excelenților instrumentiști cu dramaturgia. Meritoriu. Pregătirea coriștilor, demers important în economia spectacolului, a fost făcută cu bune rezultate de Andrea Faidutti.

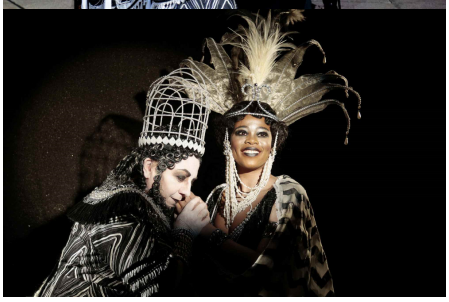

„Il Turco in Italia" sub semnul lui Fellini

Au fost peliculele marelui cineast Federico Fellini, îndeosebi faimosul „8½", care l-au inspirat pe același Davide Livermore (regie și decoruri) pentru noul spectacol al festivalului, realizat în coproducție cu Palau de les Arts Reina Sofia din Valencia și în compania cunoscută de la „Ciro in Babilonia", a desenatorului costumelor Gianluca Falaschi, a designerilor de video și lumini, D-WOK, respectiv Nicolas Bovey. Proiecțiile pe fundal au fost și aici nelipsite, figura lui Fellini stabilind de la început analogia.

Regizorul a profitat de existența în libretul rossinian (datorat cunoscutului în epocă Felice Romani) a poetului Prosdocimo, care caută subiecte pentru o piesă de teatru și a ales-o drept cheie a viziunii sale. Așa încât scena a devenit platou de filmare (nelipsite, clacheta și macaraua) în care eroul a fost prezent permanent, sub diverse înfățișări, de la bard antic în togă la Marcello Mastroianni (regizorul Guido Anselmi din filmul „8½") și la însuși Fellini. Fiorilla, principala eroină feminină, soția lui Geronio, a apărut pe un scuter, în postura divei de cinema Claudia Cardinale (Femeia ideală din film). Nicio problemă, și Geronio pedalase cu sârg la o bicicletă. Don Narciso, iubitul Fiorillei, a intrat în scenă cu Alberto Sordi – look. Evident epoca de translatare a acțiunii a fost cea a anilor '60 ai secolului trecut, cu costumațiile adecvate, cu excepția personajelor turce, Selim, Zaida, Albazar, care și-au păstrat vestimentația tradițională musulmană. Paralela cu producțiile felliniene a funcționat doar în parte, atâta timp cât subiectul operei a fost de neatacat. A rămas doar ideea de turnare a unei pelicule, cu referire la câțiva monștri sacri ai cinematografiei italiene.

În ansamblu, Livermore a manevrat dinamic platoul, scenele de circ au avut vivacitate, travestiurile, comicul de situație și micile gaguri au fost seducătoare.

Pe alocuri, regizorul nu a renunțat la naivități. Mă gândesc la „ornarea" vizuală a uverturii printr-o scenetă în care eroii se prezintă verbal, pleonastic susținută de proiecția pe fundal a unor cartoline cu chipurile lor.

Erwin Schrott sau glasul dominator

Basul uruguayan este o vedetă a eșichierului liric. Se știe. A debutat acum, la Pesaro, în rolul Selim și a impresionat de la prima intrare în scenă (cavatina „Bella Italia, alfin ti miro") printr-o voce de mare anvergură, generoasă, bogată în armonice, cu acute fabuloase, „cât casa". A preluat cu maleabilitate și ușurință agilitățile rossiniene, executate în articulări pregnante. Frazele cantabile au cunoscut plămădiri variate de la forță la înmuieri subtile. Glasul lui Erwin Schrott a generat bucurie sonoră. La 44 de ani, cred că ar trebui să se orienteze către marile roluri verdiene care până acum nu i-au stat încă în atenție. Darurile native îl recomandă.

În distribuție, alte voci bune, de școală italiană, au dat viață rolurilor Prosdocimo (baritonul Pietro Spagnoli, cu glas percutant, bine impostat, cu rostire plină de intenții a recitativelor) și Don Geronio (baritonul Nicola Alaimo, ambitus mare al vocii și expunere potrivită a pasajelor de coloratură ale ariei din actul secund). Don Narciso a fost tenorul american René Barbera, cu emisie ușor nazală, dar cu atacuri înalte incisive, de forță. Eroic a cântat aria „Tu segonda il mio disegno" (actul al doilea), finalizată cu un Do supra-acut incredibil. În același mod și-a încheiat aria din actul secund și tenorul italian Pietro Adaini (Albazar, confidentul lui Selim), în pofida unor sunete opace sau nazale. În rolul Zaida a apărut mezzosoprana italiană Cecilia Molinari.

Contradictorie a fost prestația frumoasei soprane ruse Olga Peretyatko (Fiorilla), un nume de rezonanță pe scenele lirice ale momentului. Artista stăpânește scriitura rossiniană, o desenează cu bune accentuări în structura frazelor, dar cavatina de intrare „Non si dà follia maggiore" a revelat asprimi timbrale și o concepție șterasă în creionarea personajului. Deși coloratura a strălucit, iar staccaturile au fost diafan înfățișate, marea arie finală „Squallida veste, e bruna" a propus sunete întrucâtva dispersate și acute sub tonul corect. În plus, țesătura vocală înaltă i-a pus probleme. Nu mă miră că publicul a reacționat negativ la aplauzele individuale de la sfârșitul spectacolului. Este posibil ca Olga Peretyatko să nu fi fost în cea mai bună condiție de glas, dar acest lucru se face de obicei cunoscut asistenței, printr-un anunț.

Născută la Roma, dirijoarea cu gestică viguroasă Speranza Scappucci a debutat cu „Il Turco in Italia" la Festivalul Rossini. Nu posedă o experiență foarte mare în fosele teatrelor de operă (a fost până de curând corepetitoare) și acest lucru s-a văzut în conducerea Filarmonicii Gioachino Rossini și a Corului Teatrului „della Fortuna M. Agostini", pregătit de Mirca Rosciani. După o uvertură în care evidențierea planurilor sonore nu a fost clară, decalaje s-au insinuat în cvartetul Fiorilla, Narciso, Geronio, Selim (actul prim), iar cvintetul Fiorilla, Zaida, Narciso, Geronio, Selim (actul secund) a fost pe muchia derapajului. Chiar și corul a demarat, pe alocuri, greoi. Practica o va propulsa în continuare pe Speranza Scappucci către perfecționare.

Așa a fost în seara zilei de 12 august producția cu „Il Turco in Italia", „dramă buffă" compusă în 1814, cea de-a 13-a operă rossiniană.

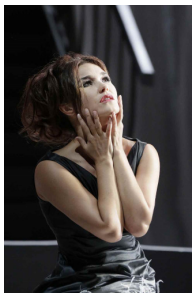

Olga Peretyatko

Erwin Schrott

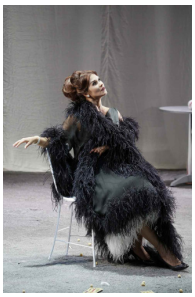

Olga Peretyatko

* Fotografiile au fost oferite de Biroul de Presă al Rossini Opera Festival.